

En stor Kreds i København har modtaget Morten Pontoppidan med Tillid og stor Forventning. Hans modige Handlinger, hans altid aabne Færd lægger sig for Tilhørerne bag ved hans Ord og giver dem en egen Magt. Hans Rigdom og Skønhed i det danske Sprog, naar der kommer Ild i hans Tale, vinder villige Øren. Var det derfor underligt, om derne Kreds havde ventet, at Københavns Højskole ikke alene blev en Kundskabsskole for de unge, men at den ogsaa blev den Prædikestol, hvor den stærke religiøse Følelse, som saa kraftigt spores gennem Morten Pontoppidans Tale, vilde faa Mund og Mæle til Trøst for dem, der føler Trang til at høre et „frit Vidnesbyrd“.

Har man ventet for meget? Hr. Pontoppidan elsker jo et frit Vidnesbyrd — Kvindebladets Læsere ikke mindre — her er da mit. *Johanne Meyer.*

Bidrag til en Sundhedslære for Kvinder,

af
Professor *Fr. Howitz.*

Den foreliggende Bog vil sikkert blive købt og læst af mange, særlig af Professorens Patienter, og skønt det meste af dens Indhold ogsaa findes i andre Bøger der handler om Sundhedslære, og *der* endda i langt fyldigere Form, saa vil den dog altid blive læst med Nytte, og Professorens Navn og Anseelse vil give de velmente hygiejniske Raad mere Vægt.

Der er egenlig noget overordenlig naturstridigt og uskønt at modtage en Sundhedslære for Kvinder, skreven af en Mand, og omhandlende netop de Emner, der berører Kvindens Blufærdighed mest, men da vi desværre endnu ikke er saa vidt, at vi kan vente en Sundhedslære, skreven af vore kvindelige Læger, saa maa vi saa længe med Tak tage imod de gode Raad, der bydes os af det mandlige Køn, og dog! hvor dygtige de end er, hvor stor gynækologisk Færdighed de end har tilegnet sig i Retning af Undersøgelse og Operation, saa vil de dog i Følge deres Køn aldrig være fuldtud kompetente til at give Raad, hvor det drejer sig om det specielle Emne, „de kvindelige Kønsganer, deres Røgt og Pleje“. De savner selv den svageste Antydning til Forstaaelse af de Tilstande, de Smarter og Fornemmelser, der er egne for disse Organer. Ved Beskrivelse, ved Iagttagelse af Virkninger, kan man vel til Dels danne sig en Forestilling om en Tilstand, en Smerte, en Fornemmelse, men ogsaa kun *til Dels*. Kun hvad man selv har følt, om kun i sin svageste Form, har man den rette Forstaaelse af. Lad os tage en hvilken som helst Smerte her i Livet; hvor helt anderledes er Medfølelsen, Forstaaelsen og Hjælpen hos den, der selv har følt den, end hos den, der kun kender den af Omtale. Rigtigheden af denne Paastand finder vi da ogsaa bekræftet i foreliggende lille Pjece. Forf. skriver nemlig Side 72: „Hvor ofte har jeg ikke kunnet konstatere, at Alkoholisme eller Morfinisme har kunnet være ført tilbage til

en tilsyneladende saa ringe Ting som Smarter paa Menstruationstiden“.*) Se her taler Forf. som den Blinde om Farverne; enhver Kvinde véd, at denne Tilstand *kan* medføre ulidelige Smarter, men hun *forstaar* det ogsaa, Forf. véd det ogsaa, thi Side 71 skriver han: „Smarterne kunne være saa voldsomme, at Patienten vaander sig højt og knapt kan holde dem ud“, men hans senere Udtalelse viser, at han ikke *forstaar* det. Ligeledes er alle mandlige Læger tilbøjelige til at overvurdere den Rolle, Menstruationen spiller, baade i fysisk og psykisk Henseende, den angriber os neppe mere, end ethvert andet Ildebefindende, der, saa længe det staar paa, gør ethvert Menneske mindre skikket til aandeligt og legemligt Arbejde. Det umaadelige Hensyn der raabes paa, at man skal tage til den unge Pige i Overgangsalderen, er sikkert unødvendigt, hvor en udtalt Sygelighed ikke er til Stede. Jeg har set mange, der skrantede paa den Tid, men endnu flere, blandt dem mig selv, for hvem Overgangsalderen er gaaet ganske sporløst forbi, uden Anfægtelse hverken aandelig eller legemlig. Selv om man under Menstruationen er en Del plaget af Smerte og Ildebefindende, saa vil det under almindelige Forhold dog være overdrevet om man fulgte Forf.s Raad Side 73 hvor han skriver: „Hvad man altid bør gøre, er at holde sig absolut i Ro hen mod Tiden og under denne gaa til Sengs, holde Huden virksom ved Svedemidler, saasom Hylde- og Kamomillethe, holde Maven godt aaben ved lette Afføringsmidler et Par Gange daglig, bruge Kamomillelavements, ret varme, som man holder tilbage.“ Hvis alle fulgte denne Anvisning, kunde det jo komme til at se fornøjeligt ud i mange Hjem. — Kapitel 4 og 5 er for Resten dem i Bogen, der har størst Interesse, da de jo hovedsagelig kommer ind under Forfatterens Specialitet; der findes da ogsaa her gode og praktiske Vink, selv om de for mange Mennesker vil vise sig at være gamle Bekendte. Hvad der er skrevet om Vask og Renlighed, baade under Menstruationen og udenfor denne, vilde det være godt om Folk særlig vilde lægge sig paa Sinde; om Folks Urenlighed med deres Person er der talt saa meget, Læger, Aviser og Tidsskrifter har raabt højt derom, og dog maa der raabes meget højere, før Folk faar deres Begreber og Fordomme klarede i denne Retning, maaske vil det virke bedre nu, hvor en Mand som Prof. Howitz slaar til Lyd derfor, og dog frygter jeg, at *de*, der mest trænger til at faa Renlighedens Betydning indprentet, mindst vil falde paa at suge af Lærdommens Kilde.

Forfatteren begynder sit første Kapitel, lige som Dr. Kaarsberg i „vore Børn“, med en Omtale af Forældrenes Pligter over for Afkommet, og Børnenes Ret til at fordre *sunde Forældre*, dernæst omtales de forskellige Forfatteres mere eller mindre latterlige Uforstaaen af Kvindens fysiske og psykiske Tilstand og Kræfter samt „Tilregnelighed“ i Almindelighed, og under Menstruationen i Særdeleshed: Mens Hovedgrunden til disse Udtalelser vel nærmest maa søges i Mandfolkenes Griben efter ethvert som helst Vaaben, for at forsvare de Rettigheder, de uregel-

mæssigt har tilranet sig, saa søger Forfatteren Forklaringen deri, at disse Mennesker ved en mangelfuld Iagttagelsesevne har taget det for Norm, der heldigvis var abnormt. Fordi enkelte Kvinder kan være sindssyge under Menstruationen, bør man dog ikke frakende *alle* Kvinder Evnen til, under denne Periode, at skælnes godt fra ondt, og af den Grund forsvare: „at Kvinden aldrig bør betros noget egenligt Hverv, f. Eks. som *Læge*, da hun paavirket i sin Moral og ved sin Mangel paa Følelse af det rette, paa slige Tider kan begaa Forbrydelser.“ — Lugter denne Udtalelse af Læger ikke temmelig meget af Brødnid? Hvis samme kloge Folk havde været konsekvente, maatte de ogsaa have forsvaret det uforsvarlige i at lade Kvinder føde Børn, thi endnu flere bliver sindssyge under Svangerskabet, Barselsengen og Diegivningen. Forfatteren indprenter atter alvorligt den saa ofte gentagne Advarsel mod at lade Børn „gaa“ for tidligt, og navnlig Smaapiger, og paapeger den Skade det kan udsætte Barnet for, idet Trykket af Kroppen kan frembringe Forandring af de normale Forhold, da Benenes Bruskforbindelse endnu er blød og eftergivende, og „jo større Tryk- ket er, og jo mindre Modstanden, desto større bliver Chansen for Udvikling af Bækkenfejl, der kan faa stor Betydning ved eventuelle Fødsler, og jo federe Barnet er, desto større er ogsaa Vægten — og Faren.“ Ligeledes udtaler Forfatteren sig om det hos Børn og Voksne saa ofte stedfindende Slimflod, fra de indvendige og udvendige Deles Slimhinde, hvad der vil være en gavnlig og beroligende Oplysning for dem, der ikke allerede har læst derom i Dr. Kaarsbergs „Vore Børn“, og det samme gælder de smaa hvide Orm, om hvilke vi i „Vore Børn“ faar en endnu fyldigere Oplysning i Retning af de Farer og Uvaner, som den Kløe, de frembringer, kan afføde. — Begge Forfattere udtaler sig ligeledes, hver især i Forhold til sin Bogs Størrelse, om Barnealderens Hygiejne, frisk Luft, Bade, god Føde og Valg af Lektüre, samt om den Oplysning, et Barn, der nærmer sig den kønsmodne Alder, bør have om Kønslivet og dets Betydning, dog i den Retning er de ikke enige, thi mens Dr. Kaarsberg synes at mene, at det normale Barn har bedst af en fuld, klar Besked, saa holder Prof. Howitz paa en „halv“ Viden, mon det er maaske kun for Smaapigernes Vedkommende, at han anser denne halve Viden for tilstrækkelig, ja endog ønsker deres Undervisning i Zoologi indskrænket, „at ikke den unge Piges Tanker føres ind paa Spørgsmaal, som i Reglen ligger deres Gerning i Livet fjernt.“ Hvem mon Forplantelsesforholdet ligger nærmere end netop Kvinden, der er den mest aktive Deltager deri. Drengene burde snarere nøjes med saa lidt Viden som muligt paa dette Omraade, thi Ønsket om og Lejligheden til at udføre sin teoretiske Viden i Praksis, er langt større for Manden end for Kvinden. Det er desuden en Kendsgerning, at alt, hvad man omgiver med et mystisk Skær, eller rettere, det, Børnene omgiver alt det med, som man nægter dem klar og ren Besked om, netop det fylder Tanken, netop det frister til nøjere Undersøgelse. Jeg tror ikke, Forfatteren faar mange til at tro paa den Opfattelse, naar han Side 28 skriver: „Pigebarnets Hjerne og intellektuelle Udviklingsmulighed er ikke den samme som Drengens, i det mindste er det kun und-

*) Fremhævet af Anmelderen.